

Suvremeni dječji krimić

Milolaža, Nika

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:241738>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Nika Milolaža
DIPLOMSKI RAD

SUVREMENI DJEČJI KRIMIĆ

Zagreb, lipanj 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(ČAKOVEC)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Nika Milolaža

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Suvremeni dječji krimić

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Andrijana Kos-Lajtman

Zagreb, lipanj 2019.

Zahvale:

Iskrenu zahvalu dugujem svojoj mentorici, izv. prof. dr. sc. Andrijani Kos-Lajtman na ukazanom strpljenju, stručnim savjetima i pomoći pri izradi ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem se učiteljicama osnovne škole Franje Serta u Bednji, gdje sam obavljala stručno-pedagošku praksu. Pratile su moj rad, u svakom trenutku bile spremne pomoći i odgovoriti na sva moja pitanja.

Posebnu zahvalnost upućujem učiteljici mentorici Đurđici Krtanek koja je svih godina studija nesebično davala savjete i bila podrška.

Također, zahvaljujem se svojim prijateljima i kolegama što su me bodrili te uvijek bili uz mene kada sam imala studentske brige. Bez njih moje studiranje ne bi završilo lijepim i smiješnim uspomenama.

Zahvaljujem se i svojoj obitelji što su uvijek bili strpljivi, puni ljubavi i razumijevanja tijekom mog studiranja.

I na kraju najveću zahvalnost dugujem svojoj majci koja mi je pružala utjehu kada mi je bilo najpotrebnije i vraćala samopouzdanje. Bez nje ja ne bi bila ono što danas jesam.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	4
SUMMARY	5
1. UVOD	6
2. ŽANR KRIMINALISTIČKOG ROMANA.....	7
2.1. Povijest kriminalističkog romana	7
2.2. Kriminalistički žanr u hrvatskoj književnosti.....	9
2.3. Obilježja kriminalističkog romana.....	9
3. KRIMINALISTIČKI ROMAN U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI	13
3.1. Začetnici svjetskog i hrvatskog dječjeg krimića.....	13
3.2. Obilježja dječjeg kriminalističkog romana.....	13
4. ANALITIČKI PRISTUP SUVREMENIM DJEČJIM KRIMIĆIMA	16
4.1. Dječja družina u suvremenim dječjim krimićima	16
4.2. Elementi igre u suvremenim dječjim krimićima.....	20
4.3. Uloga odraslih u dječjim krimićima.....	23
4.4. Naracija temeljena na napetosti i pustolovnosti	27
4.5. Jezik i stil	29
5. ZAKLJUČAK.....	33
LITERATURA	35
Životopis	38
Izjava o samostalnoj izradi rada	39

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu govori se o suvremenim dječjim krimićima od 80-tih godina prošloga stoljeća do danas. Naglasak rada stavljen je na njihovu analizu po nekim relevantnim žanrovskim kategorijama.

Od svjetskih autora dječjih krimića rad se bavi djelima Tomasa Brezine *Ronioci u magli* (1996.), Joachima Friedricha *4 ½ prijatelja* (1992.) iz serijala *Juniori – mladi detektivi* te romanom Stefana Wolfa (pseudonim pisca Rolfa Kalmuczaka) *Strah u 9.a* (1980.) koji pripada serijalu TKKG.

Od hrvatskih autora dječje književnosti koji pišu krimiće za djecu analizirala sam: djela Ante Gardaša - *Duh u močvari* (1989.) i *Miron u škripcu* (1999.) - Maje Gluščević - *Neman u gradskom parku* (1995.), Tihomira Horvata - *Tajna Gornjeg grada* (1993.), Hrvoja Kovačevića - *Tajna crne kutije* (1998.) i *Tajna graditelja straha* (2003.), Zlatka Krilića - *Zagonetno pismo* (1987.), Ivana Kušana - *Ljubav ili smrt* (1987.), Nade Mihaljević - *Junaci prašnjavog tornja* (2008.) i Pavla Pavličića - *Trojica u Trnju* (1984.).

Ključni pojmovi: dječji krimić, djeca u ulozi detektiva, karakteristike krimića, razvoj krimića kao žanra

SUMMARY

This graduate thesis deals with contemporary children's crime stories from the 80s to the present. The focus of the work was the analysis of these stories according to some relevant genre categories.

Among the world's authors of children's crime stories, the thesis deals with the works of Tomas Brezine *Divers in the Fog* (1996), Joachim Friedrich *4 ½ Friends* (1992) from the series *Juniors - Young Detectives*, and Stefan Wolf's (pseudonym Rolf Kalmuczak) *Fear in grade 9A* (1980) from the TKKG series.

I have analyzed Croatian writers of children's literature with the topics of crime stories: Ante Gardaš - *Duh u močvari* (Ghost in the Swamp) (1989.) and *Miron u škripcu* (Miron Up a Gum Tree) (1999.) - Maja Gluščević - *Neman u gradskom parku* (Monster In the City Park) (1995.), Tihomir Horvat - *Tajna Gornjeg grada* (The Secret of the Upper Town) (1993.), Hrvoje Kovačević - *Tajna crne kutije* (The Secret of the Black Box) (1998.) and *Tajna graditelja straha* (The Secret of the Builder of the Fear) (2003.), Zlatko Krilić - *Zagonetno pismo* (A Mysterious Letter) (1987.), Ivan Kušan - *Ljubav ili smrt* (Love or Death) (1987.), Nada Mihaljevi - *Junaci prašnjavog tornja* (Heroes of the Dusty Tower) (2008.) and Pavao Pavličić - *Trojica u Trnju* (Three in Trnje) (1984.).

Keywords (terms): children's crime novels, children detectives, crime novels' characteristics, development of crime stories as a genre

1. UVOD

Rad se bavi karakteristikama dječjih suvremenih krimića. Krećući od povijesti samog kriminalističkog žanra kao književne vrste i njegovog začetnika Edgara Allan Poea, spomenuti su samo neki pisci koje je navedeni autor potaknuo da budu majstori tog žanra, kako u svijetu tako i kod nas. Kako se Poe smatra začetnikom kriminalističkog žanra za odrasle, tako se i Erich Kästner smatra začetnikom dječjih krimića svojim romanom *Emil i detektivi* (1928). Naime, paralelno s brojem pisaca kriminalističkih romana za odrasle, sve je više pisaca pisalo za djecu.

Osnovna obilježja kriminalističkih romana u dječjim kriminalističkim romanima se ne gube, već ih pisci vješto prilagođavaju dječjim spoznajnim mogućnostima i dječjem svijetu. Dječja znatiželja pokreće male detektive - oni iskaču iz svoje svakodnevice i počinje avantura dječjih družina. Kad je jednom zagonetka/slučaj definiran, prikupljaju se dokazi, slijede tragovi i djeca dolaze do konačnih rješenja. Ona su glavni likovi, ona su ta koja potpisuju uspjeh hvatanja krivca ili rješavanje neke zagonetke. Kako u realnom dječjem svijetu, tako i u dječjim krimićima odrasli imaju važnu ulogu. Pojavljuju se na različite načine: ponekad kao kriminalci, ponekad kao pomagači ili oni koji traže pomoć. Napetost, pustolovnost i iščekivanje *što će se sljedeće dogoditi* u središtu su svakog dječjeg krimića.

U radu se proučavaju tematske, narativne te jezične i stilske karakteristike kriminalističkih dječjih romana odabranih za analizu.

2. ŽANR KRIMINALISTIČKOG ROMANA

2.1. Povijest kriminalističkog romana

Sredinom 19. stoljeća pojavio se kriminalistički roman namijenjen isključivo odrasloj populaciji sa svim danas priznatim obilježjima. Trebalo je proći neko vrijeme od nastanka prvog krimića kao žanra da se u potpunosti konstituirao i kao takav postane prepoznatljiv.

Za samu pojavu termina *detektivska priča/detektivski roman*, Vinko Brešić navodi da ga je prvi put upotrijebila Amerikanka A. K. Green 1878. godine (*The Leavenworth*, s podnaslovom *detective novel*) (Brešić, 1994: 122). Prema Draganu Korugi, otac detektivske pripovijesti smatra se Allan Edgar Poe, čuveni američki pjesnik i prozaik iz prve polovice devetnaestog stoljeća (Koruga, 2005: 58). U zbirci *Priče* (Tales) koju je Poe objavio 1845. godine, tri priče o detektivu C. Augusteu Dupinu (*Umorstva u ulici Morgue*, *Zagonetni slučaj*, *Ukradeno pismo*), Poe je nazvao „pričama logičkog zaključivanja“. Danas te tri priče smatramo prvim detektivskim pripovijestima. U samo tri novele, Poe je uspio ustanoviti model, formulu, kojom se i danas služe pisci pripovijesti detekcije. Prije svega, čitatelju je predstavio genijalnoga, ali pomalo i ekscentričnog detektiva koji nam nagovještava zagonetan zločin. Da bi ga uspio riješiti, potrebno je mnogo više od prosječne inteligencije i zdravog razuma. Poe je na kraju dao rasplet, ne putem božanskoga objavljivanja ili tek pukom slučajnošću, nego pomoću metodične istrage detektivove (Mrakužić, 2010: 196).

Povijesne činjenice nalažu nam zaključak da Allana Edgara Poea smatramo prvim i jedinstvenim utemeljiteljem u nastanku krimića kao žanra. Njegova ostavština potaknula je druge pisce koji će svojim stilom i načinom pisanja riješiti zagonetke zločina i krivca privesti pravdi. Izdvojila bih dva najpoznatija autora: Arthur Conan Doyle i Agatha Christie. Šok ljubiteljima kriminalističkih romana priredio je britanski liječnik odlikovan viteštvom, Sir Arthur Ignatius Conan Doyle. Čitateljima je predstavio lik briljantnog detektiva poznatog po svojoj velikoj moći korištenja logike, istančanom opažanju i zaključivanju - Sherlocka Holmesa. Njegov prijatelj, asistent i biograf liječnik, John Watston, pomaže mu u rješavanju zločina.

Pišući o podvizima svog prijatelja Holmesa, upravo s Watsonom čitatelji kreću u pustolovinu rješavanja zločina Sherlocka Holmesa.

Više od četrdeset godina je Sir Arthur Conan Doyle pisao o Holmesovim avanturama. Prva priča *A Study in Scarlet (Grimizna studija)* objavljena je 1887. godine, a posljednja 1927. (Sušan, 2009). Sherlock Holmes prikazan je kao lik koji za život zarađuje kao savjetnik – privatni detektiv. Kada se ne bavi rješavanjem zločina, okreće se samoći, ovisnosti o drogama i sviranju violine. Sir A. C. Doyle uzdigao se kao jedan od najbolje plaćenih pisaca i njegove se priče o Sherlocku Holmesu danas smatraju najvišim dometom kriminalističke proze.

Govoreći o razvoju povijesti kriminalističkog žanra, smatram vrijednim spomenuti Agathu Christie. Svojim briljantnim pisanjem stvorila je dva planetarno popularna lika: belgijskog detektiva Herculea Poirota i Jane Marple, na izgled smušenu staricu koja živi u idiličnom britanskom selu. Agatha Christie u svom prvom djelu *The Mysterious Affair at Styles (Misteriozna afera u Stylesu)* (1920) dovodi na scenu Herculeu Poirota i njegovog suputnika i prijatelja kapetana Arthura Hastingsa. Njegova briljantnost rješavanja zločina počiva u velikoj moći opažanja detalja te razumijevanju ljudske psihologije. Posjeduje sposobnost prepoznavanja ljudskih emocija te je to poznavanje ljudske naravi bitna stavka u metodama pronalaženja istine. Do samog kraja Poirot nas drži u neizvjesnosti o tome tko je počinitelj. Njegov specifičan način na koji će nam otkriti krivca je okupljanje svih protagonista priče. Tek tada opisuje na koji način je došao do istine. Otkriva motive, sredstva i počinitelje. Lik Herculeu Poirota pojavio se u 33 romana i 54 kratke priče, a njegov zadnji roman pod nazivom *Zavjesa*, objavljen je 1975. godine (Špoljarić, 2012: 12-19).

Romanom *Ubojstvo u župnom dvoru* (1930) na sceni se pojavljuje Miss (gospođica) Jane Marple. Samim svojim izgledom ona nikako ne predstavlja osobu koja bi prepoznala, a kamoli riješila zločin. Jane Marple je nježna, sitna i krhka starica koja živi u idiličnom britanskom selu St. Mary Mead. Izgleda kao da je zabavljena pletenjem, svojim cvijećem i živi mirnim ritmom svog sela. Međutim, ispod te vanjšine krije se briljantan um i način razmišljanja. Poznavanjem ljudske naravi i genijalnim načinom razmišljanja, ne postoji zločin koji Miss Marple ne može riješiti. Dragoj i nježnoj starici ljudi su vjerovali i povjeravali joj se. Miss Marple zna

slušati te joj nijedan razgovor nije bio manje važan i nijedna informacija nije bila manje bitna. Zadnji roman o Miss Marple objavljen je 1976. godine pod nazivom *Usnulo ubojstvo* (Špoljarić, 2012: 15-19).

2.2. Kriminalistički žanr u hrvatskoj književnosti

U hrvatskoj književnosti kriminalistički žanr pojavljuje se u 19. stoljeću kada Marko Radojčić u *Obćem zagrebačkom koledaru* za godinu 1851. objavljuje *Ubojstvo u Bermondseyu*, kriminalističku priču koja se temelji na istinitu događaju iz engleske sudske kronike. Godine 1910. izlazi prvi kriminalistički roman feljtonskog tipa *Kneginja iz Petrinjske ulice* Marije Jurić Zagorke. Također se bilježi i pokušaj virovitičkog lista *Hrvat* koji 1912. objavljuje kriminalističku novelu *Moderni Herostrat* autora skrivena iza inicijala, te kratki roman nepoznatog Branka Ranimira *Mrtvačka kuća ili strahote u samotnom mlinu*. Pretpostavlja se da je djelo najvjerojatnije nastalo prije Zagorkine *Kneginje*. Od tada pa do sredine 50-tih godina 20. stoljeća nema kontinuirane tradicije hrvatskog kriminalističkog romana (Juričić, 2010: 409).

2.3. Obilježja kriminalističkog romana

Nastankom kriminalističkog romana kao specifičnog žanra, utvrdile su se i njegove definicije i karakteristike. Tako Milivoj Solar kaže:

(lat. Krimen – tužba, ukor; zločin, prekršaj) Žanr romana određen konvencionalnom tematikom razotkrivanja zločina, uglavnom tipiziranim likovima i kompozicijom koja se načelno razvija od zagonetke, preko istrage do rješenja. Početna je zagonetka pri tome vezana s teškim zločinom, najčešće umorstvom, istraga se provodi ispitivanjem svjedoka i osumnjičenih uglavnom tehnikom vraćanja na situacije koje su zločinu prethodile, a rješenje se sastoji u otkrivanju ubojice, odnosno iznalaženju načina na koji je on otkriven. (Solar, 2007: 201).

I Pavao Pavličić navodi da svaka detektivska priča ima tri bitna faktora: zločinca, istražitelja i istragu. Priča se odvija tako što najprije zločinac počini nedjelo, vodi se istraga koja to djelo dešifrira i rasvjetljava, da bi se na kraju o tome donio nekakav suvisao zaključak, pri čemu istragu, dakako vodi detektiv (Pavličić,

2008: 221-222).

Solar navodi da je ključan element svakoga kriminalističkog romana lik koji u pravilu nije zločinac nego istražitelj, detektiv ili netko tko istražuje kako bi opravdao sebe ili drugoga zbog krive optužbe. Stoga se roman u načelu razvija kao istraga. Tijek istrage je pri tome redovito uobličen kao fabula, a u središtu zanimanja nalazi se neka zagonetka. Istraga mora dovesti do odgonetke pa se redovito odvija metodom pokušaja i pogrešaka: sumnja pada na više osoba, javljaju se razne mogućnosti i na kraju se obično neočekivano pronalazi rješenje (Solar, 1997: 310-311). Detektiv osim što posjeduje veliku moć opažanja koju koristi u cilju rješavanja slučaja, oslanja se ponajviše i na logiku, odnosno dedukciju. Dedukcija ili deduktivna logika pojedinca polazi od nečega općeg ka nečemu posebnom i pojedinačnom. No, zašto je ona važno obilježje kriminalističkih romana? Odgovor na to dao je Igor Mandić u svojoj knjizi *Principi krimića: Konture jednog trivijalnog žanra* (1985), gdje je nabrojao dvadeset zapovijedi autora krimića i teoretičara žanra S. S. Van Dinea, a među tim zapovijedima nalazi se i peta zapovijed koja govori o dedukciji: „5. Krivac mora biti otkriven nizom dedukcija, a ne slučajno, nasumce ili spontanom ispoviješću“ (Mandić, 2015: 16).

Likovi u krimićima čitatelja mogu navesti na zbunjujući trag kada dijele informacije s detektivom. U tom trenutku stvaraju se sumnje o istinitosti i količini njihovih saznanja. Karakteristična pitanja postavljaju se likovima za koje se pretpostavlja da su sumnjivi ili likovima za koje se pretpostavlja da bi mogli nešto znati o sumnjivcu ili zločinu. Pitanje *tko što zna?* krije se u likovima koji sudjeluju u radnji kriminalističkih romana. Mjeri se po onome što kriju, a ne po onome što otkrivaju. Detektiv je stavljen u poziciju da otkriva tko što zna i da procjenjuje važnost tog znanja (Pavličić, 2008: 52).

Detektiv procjenjuje koji lik krije istinu. U interesu istrage je pronaći način kako doći do ključne informacije za rješavanje zločina. U samoj radnji kriminalističkih romana, Pavličić ističe kako je okosnica u dobrom krimiću *tko* i *zašto*. To dvoje čini dobrog ubojicu odnosno dobrog počinitelja kaznenog djela. Navodi da oni koji su izmislili krimić, izmislili su i prikladan naziv za njega, a taj naziv ne spominje ni ubojstvo, ni prekršaj poput pljačke, ni zagonetku, ni detektiva, nego samo onog počinitelja krivičnog djela, njegov identitet i razloge. Taj naziv

glasi: *Whodunit*. Od njega, počinitelja, sve i počinje (Pavličić, 2008: 55-60).

Tip pripovijedanja u kriminalističkom romanu zovemo linearno-povratnom naracijom, pri kojoj je potrebna barem jedna analepsa (pripovijedanje prijašnjih događaja) kako bi se roman uspješno završio. Analepse u kriminalističkim romanima nalazimo često jer se rješenje zagonetke uvijek događa postupno, posredstvom niza ispriповijedanih prošlih događaja koji konačno dovode istražitelja do istine (Koruga, 2005: 56). Ona daje na važnosti povezivanja prijašnjih otkrića s novima (Fumić, 2015: 175). Važnost linearno-povratne naracije navodi i Stanko Lasić. Paradoks kriminalističkog romana sastoji se u strogosti kompozicije gdje sve istodobno gleda i prema početku i prema kraju (Lasić, 1973: 54). Pretraga prošlosti, dakle, bitni je sastavni dio mehanizma krimića, ali ujedno i njegova pokretačka snaga. Bez prošlosti (krivca) nema sadašnjosti (istrage). To je najklasičnija i neprolazna karakteristika toga žanra. U krimiću je to uvijek premetačina prošlosti krivca (Mandić, 2015: 135).

Napetost je jedna od najvažnijih komponenta krimića. Važno je na koji način je priča ispričana i njezin tijek. Ništa ne smije doći ni prerano ni prekasno, ničega ne smije biti ni premalo ni previše. Vrstan je pripovjedač onaj koji se na uvjerljiv način pravi da zna koliko i čitatelj (ako ne i manje). Jasno je da je pripovjedač onaj koji sve unaprijed zna, no svojim načinom izlaganja činjenica, podataka, opisa, događaja, dijaloga, drži nas u neizvjesnosti davanja rješenja. Takvo pripovijedanje ima ambiciju prikazati razvoj istrage više kao posljedicu njegove upornosti i spremnosti na rizik, a manje kao posljedicu briljantnosti istražiteljeva uma (Pavličić, 2008: 78-80). Mandić smatra motiv potjere odlučnim za egzistenciju krimića. Naime, traženje krivaca uvijek pretpostavlja akciju punu neizvjesnosti i opasnosti. Bez akcije – koja stvara napetost ili stručnije (engleski) rečeno „suspense“ – jednostavno nema krimića (Mandić, 2015: 149).

Čitatelji krimića uočavaju da se radnja razvija u vrlo kratkom vremenskom razdoblju. Tu karakteristiku objasnio je Pavličić u djelu *Sve što znam o krimiću* (1990). Krimiće nalaže da se radnja uvijek zbiva u kratkom vremenu. Imamo uvijek istu situaciju: dogodi se zločin, počinje istraga i ta se istraga onda opisuje iz minute u minutu, iz dana u dan. A tih dana nikada nema mnogo, najviše nekoliko tjedana, sasvim izuzetno i koji mjesec. U krimiću se radnja ne može protegnuti na dulje razdoblje jer se na većim vremenskim distancama njegova materija rasplinjuje i gubi.

Njemu je potrebno da svi događaji budu vremenski zbijeni, bliski jedni drugima (Pavličić 2008: 37-38).

Kriminalistički roman može se sagledavati podvrstom pustolovnog romana. On je svojevrsna igra koja mora biti uvjerljiva (Žeko, 2008: 66-67). Onog trenutka kada se dogodi nešto što odskake od svakodnevnice počinje priča. Pokreću se i isprepliću različiti i uzbudljivi događaji koji čine pustolovinu. Pavličić ga još naziva i realističnim žanrom jer je njegova radnja uvijek smještena u ambijente kakvi doista postoje i kakve čitatelji i inače iz iskustva poznaju (Pavličić, 2008: 18).

Rezimirajući do sada navedena obilježja kriminalističkih romana, možemo reći da su temelji svakoga krimića: javljanje zločina, zagonetka, detektiv, istraga, hipoteza i rješenje zagonetke (Solar, 1995: 83). Objedinjujući sve to, u djelu *Poetika kriminalističkog romana* (1973) Lasić navodi da se svaka radnja kriminalističkog romana odvija u znaku osnovnog simbola – simbola zagonetke. Enigma je glavni princip romaneskne strukture zvane kriminalistički roman (Lasić, 1973: 57).

3. KRIMINALISTIČKI ROMAN U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

3.1. Začetnici svjetskog i hrvatskog dječjeg krimića

Začetnik kriminalističkog romana Edgar Allan Poe je svojim djelom otvorio put ka tom žanru, razvoju i širenju ideja o pisanju kriminalističkih romana za odrasle, a indirektno i za djecu. Jedan od najboljih i najcjenjenijih njemačkih pisaca za djecu, Erich Kästner, smatra se začetnikom dječjih krimića. Čuvena knjiga *Emil i detektivi* (1928) vinula je ovog vrsnog pisca za djecu u sam vrh svjetske dječje književnosti. Dubravka Zima navodi da Kästnerov roman *Emil i detektivi*, objavljen 1928. godine, inaugurira siže detektivske pripovijetke kao fabularni obrazac dječjeg romana u svjetskim okvirima (Zima, 2011: 157). Bio je to veliki događaj u povijesti dječjeg romana, smatraju Crnković i Težak, ne zbog toga što je izmislio novi žanr, nego stoga što je znao uskladiti sve odrednice žanra i stvoriti dopadljiv roman koji je ujedno i realističan, i napet, i humorističan i vedar (Crnković i Težak, 2002: 97).

Obraćanjem prvenstveno mladim čitateljima, Ivan Kušan i Milivoj Matošec, smatra Stjepan Hranjec, začetnici su suvremenog dječjeg romana u hrvatskoj književnosti, kao i začetnici hrvatskog dječjeg krimića (Hranjec, 2004: 76-82). Kušanov prvijenac *Uzbuna na Zelenom vrhu* izlazi 1956. godine, te samo godinu dana nakon njega, 1957., Matošec objavljuje romaneskni prvijenac *Tragom brodskog dnevnika*. Matošec u svom prvijencu evidentno upotrebljava neke strukturne elemente prisutne i u Kušanovoj *Uzbuni na Zelenom vrhu*. Prije svega, kolektivni lik, odnosno grupu dječaka koji su ravnopravni protagonisti, zatim detekcijski siže (u oba romana dječjačka skupina traga za nečim i želi razriješiti određenu tajnu) i naposljetku, u oba romana završetak predstavlja uspjeh dječje skupine. Uspjeh je to koji je relevantan za cijelu društvenu zajednicu (Zima, 2011: 151-153).

Paralelno s brojem pisaca kriminalističkih romana za odrasle, sve je više pisaca pisalo za djecu u tom žanru poštujući načela pisanja krimića.

3.2. Obilježja dječjeg kriminalističkog romana

Poneka obilježja krimića za odrasle stopila su se te promijenila i prilagodila krimiću za djecu. O tome su više rekli Hranjec i Lasić. Postoji, ipak, razlika između dječjih krimića i krimića za odrasle. U dječjim krimićima zapleti su najčešće hvatanje opasnih zločinaca (gotovo uvijek u pomoć priskaču i odrasli), razotkrivanje lovokradica, hvatanje zločinaca koji su počinili pljačku, traganje za zlatom, tjeranje pravde kako bi se oprala „ljaga“ s nečijeg imena (čak i ljubimca), traganje za nestalom osobom ili prijateljem. U odraslom krimiću, kako navodi Hranjec, zaplet je ubojstvo ili pljačka, nakon čega se u pravilu reda nekoliko sumnjivaca, a tad i lažne „zablude“, podfabule i krivi tragovi. Žrtva, odnosno, leš, neprimjerena je u dječjem romanu (Hranjec, 2004: 82). Najčešći zločin o kojem čitamo u odraslim krimićima jest ubojstvo. Možemo se susresti s vrlo grotesknim i monstruožnim činom ubojstva. To je možda najbolje riječima dočarao Lasić, rekavši da je kriminalistički roman roman kojim teče krv. Upravo ta veličina zločina je razlika između krimića za odrasle i krimića za djecu. U krimićima za odrasle žrtve rijetko prežive. Gotovo svaki krimić počinje ubojstvom, pronalaskom tijela ili otmicom. U dječjim krimićima prevladavaju žrtve čiji su problemi jednostavniji i gdje nema mjesta zvjerskim i stravičnim prizorima ubojstava.

U dječjim krimićima autori vrlo oprezno prilagođavaju osjetljive teme prikazujući ih kao istragu pustolovine koja je prvenstveno vođena igrom dječjih družina.

Članovi dječjih družina u dječjim krimićima nalaze se u ulozi malih detektiva. U prvim družinama članovi su bili samo dječaci, npr. u romanu *Emil i detektivi* Ericha Kästnera. S vremenom su se mijenjala i prava i položaj žena u društvu. To se ogledalo i u dječjim romanima i pričama, pa kasnije i u dječjim krimićima.

Djeca vole pustolovine. Za djecu je pustolovina posjet zoološkom vrtu ili odlazak na jednodnevni izlet sa svojim razredom. Stoga nas onda ne treba iznenaditi da djeca vole i čitati o pustolovinama. Uroniti u pustolovinu – primjerice, kao što je postati detektiv i riješiti kriminalistički slučaj – avantura je sama po sebi. Djeca se poistovjećuju s malim detektivima i istragom koja je vođena igrom, dječjom

znatiželjom i dječjom inteligencijom. Kako veliki detektivi kreću od općega ka posebnom, tako i mali detektivi/istražitelji dedukcijom dolaze do rješenja zagonetki. Na svojstveni dječji način prikupljaju dokaze, promišljaju i dolaze do konačnih rješenja. Krivca privode pravdi.

Igra iskače kao glavno obilježje dječjih kriminalističkih romana. Igra pokreće cijelu radnju i održava ju dinamičnom. Njihovi pothvati pobuđeni igrom, dijalozi začinjeni humorom, poigravanje istinom među osumnjičenima, dječje krimice čini napetima i zanimljivima. Iz realističnih situacija koje su moguće u stvarnom životu te znatiželjom kao glavnim pokretačem, kroz igru, djeca dolaze do rješenja zagonetki. Igra povezuje pustolovinu i druženje u jedinstveni splet.

Važnu ulogu imaju i likovi odraslih koji se pojavljuju u dječjim krimićima. Doduše, oni su redovito sporedni likovi, no ipak, djeca bez njih ne mogu, kao što i inače ne mogu u zbiljskom svijetu. Na marginama takvih priča stoga su roditelji, učitelji i svi oni odrasli bez kojih djeca ne bi mogla opstati.

4. ANALITIČKI PRISTUP SUVREMENIM DJEČJIM KRIMIĆIMA

4.1. Dječja družina u suvremenim dječjim krimićima

U dječjim romanima upoznajemo dječje likove koji se udružuju u skupine. To je jedna od osnovnih karakteristika dječjih romana. Njihovo djelovanje u družini i međusobni dijalozi omogućuju bolje upoznavanje likova, njihova načina razmišljanja i djelovanja. Prema Ivi Zalaru, družine su postale neka vrsta „toposa“ u dječjem romansijerstvu, nešto što se gotovo obavezno javlja, a začetak takva literarnog oblikovanja i prikazivanja susrećemo već u Twainovu romanu *Doživljaji Huckleberryja Finna* (Zalar, 1983: 11). Djeci nije bitno hoće li družba imati tri, pet, osam ili više članova, je li to stalno ili povremeno okupljanje, igraju li se Indijanaca ili hajduka, igraju li se loptom ili bez nje, imaju li vođu ili nemaju, ali je važno da su u društvu (Diklić, Težak i Zalar, 1996: 152). Poblize o tom svijetu Berislav Majhut govori da je družina krug dječjih likova u kojima vladaju vrijednosti i pravila drugačija od onih koje vrijede u okolnom svijetu. Ona je svijet za sebe sa svojim vlastitim vrijednostima i vlastitom hijerarhijom (Majhut, 2005: 123).

O njihovoj skladnosti Zalar objašnjava kako družina nije uvijek složna organizacija. Dapače, unutar nje susrećemo male prepirke, razna objašnjenja i nesporazume (Zalar, 1983:12). To je vidljivo na primjeru detektivske družine iz djela *4 ½ prijatelja* (1992) autora Joachima Friedricha. Nakon što Karsten prizna da je sam nacrtao kartu s blagom i kada se cijeli slučaj potrage pokazao lažnim, Karsten dolazi u konflikt s Kalleom i sestrom Stefanie. Izgubio je njihovo povjerenje. Pale su teške i uvredljive riječi s obje strane. Kalle je bi ljut na Karstenovu prijevaru. Vikao je na njega i izbacio ga iz detektivskog ureda. Vikanjem je uzvratio i Karsten također, nazivajući Kallea glupanom. Rugao mu se jer je glumio velikog vođu te sve iz družine nazvao dvoličnim glupanima.

U djelu *Zagonetno pismo* (1987) autora Zlatka Krilića, razlog svađe između Kištre i Marine nije detektivske naravi, već ljubomora. Marina je bila ljuta kada je saznala da se Kištra družio s Lili, vrijeđala ga je pa se on naljutio i otišao.

Razlozi za prepirke u detektivskim družinama mogu biti razni. Prepirke među djecom su neminovne. Nemoguće je da se djeca (kao i odrasli) baš uvijek u svemu

slože i da se baš uvijek poštuje tuđe mišljenje. Uglavnom sve prepirke i nesporazume djeca rješavaju sama.

Stefanie i Kalle u djelu *4 ½ prijatelja* autora Joachima Friedricha, nakon svađe dolaze razgovarati s Karstenom u njegovu sobu. Priznali su da im se nije svidjelo što ih je tako nasamario, ali da mu je ideja ipak bila dobra. Kalle se pokazao kao pravi prijatelj kada je ponovno pozvao Karstena u njihovu detektivsku družinu.

U *Zagonetnom pismu* autora Zlatka Krilića, Marina naziva Kištru kada otkrije tko su prevaranti. Ljut zbog svađe koja se dogodila između njih dvoje, on nije želio razgovarati s njom. Kada je razmislio i shvatio da bi Marina mogla biti u opasnosti, zaboravio je na svađu, pomogao je Marini i mladi detektivi su se pomirili.

Nije neobično da unutar družine djeca imaju nadimke. Nadimci se daju pojedinim likovima zbog njihovih neobičnosti ili karakteriziraju njihov izgled. Ivana zvanog Dugi, jer je visok, te Krešimira zvanog Mrvica, jer je sitan za svoje godine, možemo pronaći u djelu *Tajna Gornjeg grada* (1993) autora Tihomira Horvata. U djelu *Duh u močvari* (1989) autora Ante Gardaša upoznajemo poseban dvojac: prijatelja Bakalara, jer mršav, i Slaninu, jer je punašan. U djelu *Strah u 9. a* (1980) autora Stefana Wolfa, upoznajemo dječaka Willa Sauerlicha koji voli jesti te ga družina zove Knedlica. Autor Hrvoje Kovačević u *Tajni crne kutije* (1998) svom liku Đuki Rajiću daje nadimak Rodman zbog njegove sličnosti s prvakom američke NBA lige. Neki nadimci su neobični i njihov smisao je znan samo članovima družine. Takav je npr. Mađar Zoltán Varga, zvan Eukaliptus, odnosno kraće Liptus, u djelu *Duh u močvari* autora Ante Gardaša. Kištru i Silosa susrećemo u *Zagonetnom pismu* autora Zlatka Krilića. U djelu *Miron u škripcu* (1999) autora Ante Gardaša pojavljuju se Tajanstveni Ivan, Dingo i Trostruki Joja. Nadimke koje djeca dobivaju zbog nekih specifičnosti – primjerice, Tarzan (Peter Carsten), jer je izvrstan sportaš, i Gaby Glockner, zvana Šapica, jer joj svaki pas pruži šapu – možemo naći u djelu *Strah u 9.a* autora Stefana Wolfa. Uobičajeno je i skraćivanje dugih imena posebice u djelu *Ronioci u magli* (1996) autora Thomasa Brezina. Tako Christophera zovu Chris, Barbaru Babs, a Daphe Daffi. U nekim djelima znamo samo nadimke dječaka, dok su njihova imena zagonetka: takav su primjer, recimo, Braco i Tut iz djela *Trojica u Trnju* (1984) autora Pavla Pavličića ili Doktor iz *Tajne crne kutije* autora Hrvoja Kovačevića.

Ženski likovi u družinama uglavnom igraju pasivnije uloge. No to ne znači da djevojčice nisu sposobne rješavati zločine. U dječjoj detektivskoj družini uloga djevojčica može biti različita. Njihove se uloge mogu izmjenjivati kao i uloge dječaka. One mogu biti: članice dječje družine, negativni lik, osoba kojoj je potrebna pomoć ili vođa družine.

Roman *Ronioci u magli* autora Thomasa Brezine specifičan je jer na diskretan način svojim logičkim zaključivanjem detektivka Babs postepeno postaje vođa koju ostali u družini slušaju i prihvaćaju njezine sugestije. Dosjetila se kako su ronioci pronašli Rokijevu kuću. Sjetila se da je Roki ispričao kako su mu ronioci uzeli jaknu, a u jakni su se nalazile njegove osobne isprave. Kada je družina imala drugi trag u svojoj detektivskoj potjeri za hvatanjem ronioca, Babs je smislila plan kako saznati što znači, odnosno gdje vodi žuti papirić na kojem piše samo broj. Svatko iz družine trebao je napraviti isti papirić s tim brojem i pokazati ga svakome koga susretne. Taj je plan urodio plodom i odveo ih na sljedeći trag: u mjesto gdje su ronioci bili uhićeni. Njezin način povezivanja dokaza doveo je do uhićenja misterioznih ronioca iz magle.

U djelu *Zagonetno pismo* autora Zlatka Krilića, Marina je prva odgonetnula misterij pisma. Posjet poštara na njezinim vratima i ostavljanje pisma za koje poštar kaže da je za njene roditelje, podsjetilo je Marinu da joj je Kištra rekao kako je prije pljačke njegova stana na kućnu adresu stiglo preporučeno pismo. On je pismo otvorio no unutra je bio prazan list papira. Na dan pljačke Kištrina stana Marina je čula razgovor dvojice muškaraca i pitanje jednog „jesi li uzeo pismo?“ (Krilić, 2005: 118). Otvorila je pismo za svoje roditelje i ugledala prazan list papira. Tada je povezala značaj pisma s pljačkom stana.

Djevojčica Katalena iz djela *Junaci prašnjavog tornja* autorice (2008) Nade Mihaljević pokazala se kao vrlo domišljata, pametna i snalažljiva. Povezala je značenje brojeva u tajnoj poruci koju je dobio Pero. Zbroj znamenaka tih brojeva prema Pitagorejskoj tablici iznosi pet. Taj broj je povezala s čovjekom. Kad je Miro rekao *petokraka*, Katalena je objasnila da je pravilna petokraka zvijezda magijski simbol koji predstavlja čovjeka: jedna glava, po dvije raširene ruke i noge. Kada su zvijezdu nacrtali na dobivenoj karti, poznata su im bila dva kraka. Katalena je izračunala i dobila poziciju sljedećih „krakova“. Na nekom od njih trebala je biti

lokacija sakrivenih krijumčarskih predmeta. Njezino logičko promišljanje odvelo ih je na mjesto gdje su bili skriveni ukradeni predmeti.

Djevojčice su odlični savjetnici, glasovi razuma, prijateljice od povjerenja, a isto tako i logički zaključuju. Često upravo one daju dobar savjet koji je bitan za rješavanje zločina. O njihovoj ulozi u družini pisao je Majhut. Zamjećuje da ako su djevojčice prisutne u družbi, morat će se dokazati da su ravnopravne dječacima i zapravo su tada po osobinama sukladne dječacima, osim, dakako, po imenu (Majhut, 2005: 170).

U nekim djelima dječje družine nastaju tek kad se pojavi neka zagonetka koju treba riješiti. U djelu *Miron u škripcu* autora Ante Gardaša neobična detektivska družina se oformila zbog jednog uplakanog dječaka kojeg je Miron ugledao na putu u dućan. Pokušavajući poslije naći dječaka, Miron u potragu uključuje svog najboljeg prijatelja Tajanstvenog Ivana. Potrazi se pridružuje Dingo. Posljednji se družini priključuje Trostruki Joja. U *Tajni Crne kutije* autora Hrvoja Kovačevića dječak Vito pronalazi neobičan predmet. Kako nije znao čemu služi prozvao ga je – Crna kutija. U namjeri da otkriju tajnu koju kutija skriva, Viti se pridružuju njegov djed te prijatelji: Ben, Rodman, Andrea i Doktor.

Autor Stefan Wolf u svome djelu *Strah u 9.a* prije početka daje čitatelju kratku biografiju svakog člana TKKG družine. Saznajemo njihova imena i prezimena, nadimke, kakve su osobe, upoznajemo se s njihovim interesima i doznajemo kako izgledaju. U djelu *4 ½ prijatelja* autora Joachima Friedricha na samom početku doznajemo o „detektivskom uredu Kalle i partneri“. Mali detektivi su: Kalle, Stefanie i Friedhelm.

U svim pročitanim djelima družine se razlikuju po broju članova, uzrastu, međusobnom odnosu, podneblju u kojem djeluju, razlogu udruživanja. Međutim, cilj im je svima isti. Slogom, zajedništvom, upornošću i hrabrošću mogu učiniti sve što god poželeva pa i riješiti najveće zagonetke. Unutar družina njeguju se vrijednosti kao što su prijateljstvo, iskrenost, poštivanje drugih i sebe, prihvaćanje i pružanje pomoći. Družina pruža osjećaj sigurnosti i pripadnosti svojim članovima. Likovi vođa brinu o svojim članovima, oni su mudri, pošteni, samopouzdana, spremni su poslušati tuđa mišljenja. Uspjeh rješavanja misterija rezultat je interakcije svih likova. Zima tajnu njihova uspjeha vidi u razgovoru. Upravo stoga što razgovaraju i

u razgovoru pronalaze rješenja, ali isto tako i u „dječjoj“ naravi koju u tim romanima određuje radoznalost, logično zaključivanje, domišljatost i mašta, kao ključna kvaliteta koja manjka policiji – zajednici odraslih (Zima, 2011: 243).

4.2. Elementi igre u suvremenim dječjim krimićima

Govoreći o dječjoj družini, Majhut ističe da je dječja družba uvijek uklopljena u stvarnost u kojoj vladaju odrasli. Dječja družba je igra, a svijet odraslih stvarnost (Majhut, 2005: 123).

Igra je u djece razvojna pojava. Ona je instinktivna i djeci poznata. Potiče na razmišljanje, razvoj mašte i kreativnost. Igrajući se, dijete otkriva putem pokušaja i pogrešaka svoje mogućnosti, uči o sebi, o drugima i okolini. Otkrivanjem i istraživanjem dijete zadovoljava svoju znatiželju. Zalar za igru kaže: „Igra je način dječje spoznaje i zaborava svijeta i života“ (Zalar, 1983: 15). Igrom i oponašanjem odraslih djeca uče. Igra je dječji stvarni svijet u kojem oni mogu sve. U svijetu „odraslih“ detektiv je odrasla osoba koja je morala proći obuku da bi to postala. On je plaćen da smišlja planove i strategije kojim će uhvatiti počinitelje koji ne poštuju zakon. Djeca otkivaju krivce ne zato što su obučeni za taj posao, već svojom dječjom logikom i snažnim osjećajem za pravdu/nepravdu postaju, prema uzoru na odrasle postaju, detektivi koji slijede tragove i rješavaju misterije.

Dingo iz djela *Miron u škripcu* autora Ante Gardaša itekako je upoznat s poslom detektiva. On je ulogu detektiva (praćenje mladih djevojaka Matilde i Madlen) shvatio ozbiljno. Evo što on misli i smatra kakav detektiv mora biti: „... Bio sam temeljit i sve pratio, jer dobar detektiv mora biti takav. Mora imati oštro oko i oštro zapažanje, ni jedna mu pojedinost ne smije promaknuti.“ (Gardaš, 2006: 53).

To je igra igranja uloga, o čemu govori i Alisa Mahmutović kada navodi da djeca kroz igru oponašaju odrasle i njihove postupke i na taj način se uživljavaju u svijet odraslih (Mahmutović, 2013: 21). Njihov cilj je također dio te igre (Majhut, 2005: 205). Treba li se taj cilj, znajući da je igra, uzeti ozbiljno? To je, dakako, igra samo s točke gledišta odraslih, no s točke gledišta djece dječja igra je stvarnija od stvarnosti odraslih (Majhut, 2005: 205). Bez obzira na to što je družba suštinski samo igra, svijet koji je ona uspjela uspostaviti nije manje stvaran (Majhut, 2005: 123).

Mali detektivi svoje pothvate u rješavanju slučaja shvaćaju vrlo ozbiljno. Shvaćaju da, ako žele riješiti zagonetku, moraju zaobići neka pravila. U njihovom slučaju to je laganje odraslima/roditeljima. „Laž iz nužde“, kako je to jednom prilikom rekla mala detektivka Steffi iz romana *4 ½ prijatelja* Joachima Friedricha.

U romanu *Miron u škripcu* Ante Gardaša, da bi zaštitio dječaka Ivana od Skorbutove družine koja ga je istukla, Miron slaže ocu da će jednu noć prespavati kod prijatelja Tajanstvenog Ivana. Istu laž rekao je i Tajanstveni Ivan svojim roditeljima, odnosno, rekao je da će prespavati kod Mirona. Dječak Vito iz romana *Tajna crne kutije* autora Hrvoja Kovačevića, da bi zaštitio svoj interes za crnu kutiju, slaže vojnom meteorologu da ne zna gdje se kutija nalazi. Vito je želio pod svaku cijenu izbjeći ono što bi se sljedeće dogodilo da je rekao gdje se crna kutija nalazi, a to je da bi je vojni meteorolog zaplijenio te zbog toga Vito ne bi mogao završiti igru koju je započeo.

Ponekad mali detektivi, kako bi riješili zagonetni slučaj i pomogli drugima, moraju ići u ekstremnost. U tom trenutku oni previše ne razmišljaju o posljedicama svojih postupaka. Na neki način i sami postaju prekršitelji zakona, no, u njihovom slučaju, odrasli ih ne kažnjavaju niti im za to prigovaraju. Prikazat će se primjeri takve ekstremnosti u nekim romanima.

Vođa TKKG družine Tarzan i njegov prijatelj Knedlica iz romana *Strah u 9.a* Stefana Wolfa provaljuju u šupu gospodina Seibolda da bi prikupili dokaze o krađi automobila i bandi koja stoji iza nje. Demontirajući bravu džepnim nožićem, u šupi pronalazi automobile za koje su pročitali u novinama da su ukradeni. Tarzan je pomislio: „... Nije mu bilo lako, no morao se odlučiti za nasilnu provalu. Nije bilo druge mogućnosti, inače je sve bilo uzalud.“ (Wolf, 2000: 150).

Dvoje prijatelja, Brankica i Srećko, iz romana *Neman u gradskom parku* (1995) autorice Maje Glušćević provaljuje kroz prozor i ulazi u Kneževu kuću. Željeli su pronaći osobu čije je ime pisalo na razglednici koju su pronašli. U kući su zatekli starca koji nije mogao biti sumnjivac jer nije njegovo ime pisalo na razglednici.

Dječak Rudi u *Tajni graditelja straha* Hrvoja Kovačevića također provaljuje u kuću kao lopov. Pomislio je da bi trebao pozvoniti i razgovarati s osobom koju je

želio posjetiti. No, pitao se „Što ako mu ta osoba ne bi otvorila vrata?“ (Kovačević, 2004: 170). Stoga se popeo na orah i ušao u kuću kroz prozor.

Igrajući se detektiva, uloge koju smatraju ozbiljnom, djeca uživaju. Osjećaju se važnima kada znaju da su upravo oni ti koji doživljavaju nešto posebno. Istinski se unesu u igru i vole pričati o svojim uspjesima.

Autorica Maja Glušćević u *Nemani u gradskom parku* predložila je kako se detektiv Srećko silno zabavlja igrajući se detektiva. Srećko je volio smišljati planove i provoditi vrijeme izvan kuće u akciji traženja i otkrivanja novih tragova. Svidjelo mu se kada je svoje mišljenje i znanje o detektivima mogao pričati drugima, iako ga oni ponekad nisu slušali.

Kada je družina u školi donijela odluku da Karsten, lik iz romana *4 ½ prijatelja*, postane dio detektivske družine te poslije škole sudjeluje u dogovorima o prvim planovima kako naći blago, Karsten je bio toliko uzbuđen da je jedva dočekao da škola završi. Znao je da to nikako ne može biti običan dan i pomislio: „... Na kraju krajeva, ovo nije bio običan dan. Razmišljao sam kako postoje dani koji ušljivo započnu, a onda postanu genijalni.“ (Friedrich, 2004: 39).

Djeca uglavnom imaju svoj ustaljen ritam svakodnevice: vrijeme koje provode u školi, vrijeme kada pišu domaće zadaće, odlaze u kino ili posjećuju muzeje, gledaju televiziju, slušaju glazbu, druže se sa prijateljima. Posebno važno vrijeme u takvom rasporedu jest vrijeme igre. Dječak Vito u romanu *Tajna crne kutije*, Stefanie u *4 ½ prijatelja* te Pero i Miro u *Junacima prašnjavog tornja*, vole provoditi vrijeme igrajući igrice na računalu. Dječaci iz romana *Zagonetno pismo* Zlatka Krilića, Kištra, Traka i Silos te Koko i Žohar iz Kušanova romana *Ljubav ili smrt* (1987) vole provoditi vrijeme igrajući nogomet. Rudi iz Kovačevićeve *Tajne graditelja straha* i Karsten iz *4 ½ prijatelja* Joachima Friedricha strastveni su čitači. Rudi voli čitati horor priče za djecu, a Karsten stripove. U Pavličićevu romanu *Trojica u Trnju* Braco, Hrvoje i Tut druže se pored stare barake za koju znaju samo oni. Tamo redovito odlaze kako bi vježbali pucanje iz Bracina pištolja.

Igra je sastavni dio djetinjstva. Bez igre djeca ne bi bila djeca, bez obzira što se vrste igara razlikuju. Kakva god bila tematika, ideja ili siže nekog dječjeg romana, on na ovaj ili onaj način integrira ili barem dotiče fenomen dječje igre. Bez igre,

junaci dječjeg krimića ne bi bili istiniti i uvjerljivi. To vrijedi za današnja ostvarenja kao i za ona napisana prije stotinu godina (Zalar, 1983: 15).

4.3. Uloga odraslih u dječjim krimićima

U dječjim krimićima dječji likovi djeluju kao družina koja se igra odraslih. Za njih je to stvarnost protkana njihovim zajedničkim doprinosom i suradnjom ka ostvarenju postavljenog cilja. Ipak, odrasli imaju važnu ulogu u dječjim romanima. Oni su uvijek negdje u blizini. Njihova se uloga osjeća u vrijednostima koje su prenijeli na djecu (Majhut, 2005: 231). U dječjim krimićima odrasli likovi se pojavljuju na različite načine.

Jedan od načina na koji likovi odraslih egzistiraju u dječjim krimićima jest da se nađu u ulozi negativaca. Direktori i vlasnici hotela iz *Ronioca u magli* Thomasa Brezine nisu napravili propisane odvođe za otpadne vode hotela do kanala koji je za to bio predviđen. Cijev otpadnih voda ronioci su usmjerili u obližnju rijeku koja je povezana s ribnjakom. Ispuštanjem otpadnih voda u rijeku zagadio bi se ribnjak. Kako nitko ne bi posumnjao čemu služi ta cijev, krajeve su zamaskirali posebnim zatvaračima. Jedne maglovite noći Roki je vidio ronioce na obali kraj ribnjaka. Nije znao što su po mraku radili u ribnjaku te mu je to bilo sumnjivo. Bilo ga je strah da su i oni vidjeli njega. Sakrio se u grmlje, no ronioci su ga pronašli. Uspio im je pobjeći, ostavivši u grmlju svoj bicikl. Ni ronioci nisu znali što je i koliko Roki vidio. Zadržali su njegov bicikl i zaprijetili mu da će ga uništiti ukoliko nekome kaže što je vidio. Saznali su da je Roki, ipak, sve ispričao prijateljima te su uništili bicikl i tajno sklonište družine.

U romanu *Junaci prašnjavog tornja* Nade Mihaljević trojica muškaraca koji su zatvorili družinu u toranj kapelice bavili su se krijumčarenjem umjetnina. Jedan od krijumčara bio je susjed dječaka Pere. Tu je informaciju on podijelio s prijateljima koji su je rekli policiji. To je bio ključni trag od kojeg je krenula potraga. Ono što je važno jest da je prepoznavanje Perina susjeda dovelo do razbijanja lanca krijumčara umjetnina. Policija je uhvatila ne samo trojicu muškaraca koji su zatočili družinu, već i šefa cijele organizacije i sve suradnike.

Tajna Gornjeg grada autora Tihomira Horvata donosi pak pohlepu odraslih.

Zlatar poznat po nadimku Profa, sa svoja dva suradnika Mrgom i Vidrom, želio je informacije o zlatnom novčiću koji mu je detektivska družina donijela na procjenu. Mrga i Vidra predstavili su se najbrbljavijem članu družine Mrvici kao osobe koje rade u filmskom poduzeću te im je potrebna kuća u kojoj se mogu snimati scene mačevanja, borbe ili pronalazak blaga. U zamjenu za informacije koje Mrvica ima o blagu, obećali su mu mnoštvo kolača i moguću ulogu u filmu. Namamljen obećanjima, Mrvica im je izbrbljao sve što je družina otkrila. Prema Mrvičinim informacijama, Profa, Mrga i Vidra istražili su tunel u kojem se skrivalo blago. Plan je bio da Profa čuva stražu u Tuškancu, a Mrga i Vidra će se sakriti u tunelu kada djeca budu tražila blago. Željeli su ga se domoći pod svaku cijenu. Bili su spremni upotrijebiti i vatreno oružje da zadovolje svoju gramzivost.

Vođa operacije krađe automobila iz romana *Strah u 9.a* autora Stefana Wolfa u svoj ilegalni posao uvlači dvojicu maloljetnika. Naredi im da okrenu razred protiv svoje razrednice, njegove žene s kojom je bio u procesu rastave. Stvar dodatno eskalira kada otme vlastitog sina.

Kada odrasli ne mogu riješiti zločine niti uhvatiti krivce, u pomoć priskaču dječje družine. Svojim informacijama i skupljenim dokazima pomažu odraslima.

U *Zagonetnom pismu* Zlatka Krilića dvojica opasnih kriminalaca upadaju u stanove. Predstavljaju se kao policija djeci koja su sama u prijedpodnevnim satima i odnose, kako im kažu, „dokazni materijal“. Inspektor Vidović hrabrio je Kištru da dođe u policijsku postaju kako bi prema njegovom opisu uz pomoć fotorobota dobili izgled kriminalca. Okupili su i nekoliko sumnjivaca i nadali se kako bi Kištra jednoga od njih mogao prepoznati. Inspektor Vidović je vjerovao dječaku, poštivao njegove riječi i dokaze. Kada je Marina nazvala Kištru i otkrila mu tko su kriminalci te da će za nekoliko trenutaka biti na njezinim vratima, Kištra je nazvao inspektora Vidovića koji mu je povjerovao. Odrasli policajci i dječja družina zajedno su uhvatili kradljivce.

U djelu *Junaci prašnjavog tornja* Nade Mihaljević policajci na tajnom zadatku, Euridika i Valerij, nadzirali su sve za koje su sumnjali da se bave krijumčarenjem te su primijetili da družina nešto zna i da ima neke informacije. Svoje informacije o osumnjičenima dijele s članovima dječje družine. Oni su im bili potrebni da bi razbili lanac krijumčara. Policija nije mogla dokučiti tko je glavni šef

bande krijumčara umjetnina. Profesor Zlatko slučajno je na sajmu antikviteta kupio stari rimski novčić koji je bio povezan s nekom porukom jednog od krijumčarskih skupina. Krijumčari su mislili da je i Zlatko povezan s nekim krijumčarskim lancem, kao oni s kojima se druži i razgovara. Zlatko je Perin profesor u školi pa su pretpostavili da su i Pero i njegovi prijatelji dio nekog krijumčarskog lanca.

Inspektor Mijić iz djela *Miron u škripcu* Ante Gardaša treba Matildinu pomoć. Matilda je bila prisiljena, zbog prijetnje smrću i ozljeđivanju njezina mlađeg brata, prenijeti kokain iz Osijeka u Zagreb. Osoba koja je prijetila Matildi samo je mala karika u trgovanju drogom. Da bi uhvatili njegova poslodavca, Matilda treba prenijeti kokain u Zagreb, a policija je obećaje nadzirati. U slučaju otmice članova družine dječak Dingo slijedio je otmičare i policiju odveo na mjesto gdje su bili zatočeni.

Bez odraslih osoba dječji svijet ne bi mogao opstati. Djeca ne mogu bez odraslih. U skladu s time, uloga odraslih u dječjim krimićima nije samo da preuzimaju uloge negativaca. Odrasle osobe čiju pomoć djeca sama potraže, s time da to najčešće nisu njihovi roditelji, jesu one za koje djeca znaju da će ih saslušati, da im neće lagati i da će biti ravnopravni bez obzira na godine. Zanimljiv je upravo taj odnos povjerenja i prijateljstva, pa i emocionalnog oslonca što ga odrasli lik pruža djeci, ističe Zima (2011: 159).

U Horvatovoj *Tajni Gornjeg grada* družina se tako obraća za pomoć profesoru arheologije. Djeca su zaključila da bi njegovo znanje i stručnost mogle pomoći u daljnjem rješavanju slučaja. Svjesni su činjenice da im tajne o prošlim vremenima mjesta u kojemu žive, može pomoći razotkriti samo osoba koja o tome ponešto zna. Družina je redovito nazivala profesora i izvještavala o svakom novom otkriću. Znali su da im na taj način profesor može pomoći u daljnjem postupanju i u zajedničkoj odluci što dalje treba napraviti.

Družina iz Gardaševa romana *Duh u močvari*, u traganju za lovokradicama i raskrinkavanju bijeloga duha o svojim sumnjama i tragovima obavještavala jesu predsjednika lovačkog društva. U njega su imali povjerenje, nadajući se da će saslušati svaku njihovu teoriju i pomoći im. Jednako tako predsjedniku je družina dala informacije koje su mu pomogle u slaganju slagalice vlastitih sumnji.

Sasvim nepoznata osoba – doktor – pokazala se kao osoba od povjerenja koja je pomogla družini kako bi uhvatili pljačkaše banke u djelu *Trojica u Trnju* Pavla Pavličića. Doktor je služio samo kao posrednik između trojice dječaka. Jednoga, koji je nestao, i dvojice koji su ga tražili. Iako doktor nije mogao znati je li posrijedi neka njihova igra ili dječaci misle ozbiljno, nije postavljao previše pitanja, već im je pomogao.

Dječji likovi u dječjim krimićima zagonetke rješavaju vrlo uspješno. U procesu njihova rješavanja mnogo puta im ipak trebaju i informacije do kojih ne mogu doći bez pomoći svojih roditelja.

Detektivska družina iz *Tajne Gornjeg grada* Tihomira Horvata pronašla je tako dnevnik s inicijalima F. K. u Mislavovoj kući koju je Mislavov otac kupio od jedne starice. Da bi otkrili tko se krije iza tih inicijala, morali su saznati prijašnje vlasnike. Mislav je od svog oca dobio informaciju o broju čestice kuće i uputu za odlazak na Općinski sud i gruntovnicu. Dječaci su tako dobili podatke o bivšim vlasnicima. Iako roditelji dječaka nisu učinili mnogo, bez tih prvih informacija družina ne bi mogla otkriti kome je pripadao dnevnik.

Kada Miron, detektiv iz Gardaševa *Mirona u škrpcu* nije dobio traženu informaciju – prezime djevojke u Centru za socijalni rad, ocu je ispričao kako je sreo uplakanog dječaka kojem je nestala sestra. Želeći mu pomoći, potražio je informacije u Centru, no nije ih dobio. Saslušavši dječaka, otac je nazvao svog prijatelja koji je ravnatelj Centra za socijalan rad i dao Mironu prezime djevojke i dječaka te informaciju odakle dolaze, što je bilo ključno za pokretanje cijele detektivske priče.

Daffi u *Roniocima u magli* Thomasa Brezine nagovorila je svoju majku da njen rođendan proslave u hotelu „Kuhlmann“ zajedno s članovima družine. Proslava rođendana bila je paravan za ulazak u hotel gdje ih je doveo posljednji trag koji su pronašli. U hotelu, na rođendanskoj proslavi, cijeli se misterij rasvijetlio i krivci su uhvaćeni.

... Dječji likovi preuzimaju glavnu ulogu u pokretanju i razrješenju zapleta, oni odlučuju u kojoj će mjeri prihvatiti ponuđenu pomoć odraslih i oni na kraju primaju zasluge za uspješno riješene fabularne zagonetke. (Zima, 2011: 171)

4.4. Naracija temeljena na napetosti i pustolovnosti

Rješavanje misterija je avantura: dinamična igra grupe djece koja ih izvlači iz svakodnevice. Organizirano slijeđenje tragova koji vode do dokaza slažući dio po dio mozaika rješavanja slučaja. U dječjim krimićima dobro osmišljena fabula pobuđuje radoznalost i napeto iščekivanje *što će se sljedeće dogoditi*. U središtu se nalazi napeti događaj koji iskače iz svakodnevice – pustolovina/pustolovnost. Crnković i Težak navode:

Avantura ili pustolovina je događaj koji izlazi iz okvira običnog ili svakodnevnog života. On uključuje u sebi u raznim omjerima neobičnost, novost, opasnost, ima srh zabranjenog, famu nedostižnog i stoga privlačnog, traži povećanu sposobnost, fizičku i psihičku, pruža izazov, nagrađuje srećom (Crnković i Težak, 2002: 30).

Stavljajući kriminalistički roman u kontekst pustolovnog (avanturističkog) romana, Mandić objašnjava kako krimić danas više ne poznaje granice, ni u životu ni u spisateljstvu, jer su se granice žanrova toliko ispremijesale, da – uz neke uvjete – čak i pustolovine u divljini mogu biti i jesu prvorazredni krimić (Mandić, 2015: 153).

Svakodnevice razbija napetost. O autoru djela ovisi kada i kako će iskočiti iz tog okvira i pobuditi napetost kod čitatelja.

Djelo *Neman u gradskome parku* autorice Maje Glušćević, počinje jednim dosadnim kišnim danom i odlukom djevojčice Brankice da nabavi psa. Njenog psa okrive da napada druge pse. Misterija počinje kada je pas viđen u parku da napada psa s kojim se prije igrao, a on je zapravo bio u kući jer je u to vrijeme Brankica bila u kinu. Čitatelj se drži u napetosti jer se pokušava rasvijetliti situacija kako pas može biti na dvama mjestima u isto vrijeme. Jedan zvižduk na koji je, navodno, njen pas Bucko prestao s napadom, jedan strip i jedna razglednica bili su tragovi koji su vodili do dječaka Janka Kneza i rješavanja misterije. Dječak je imao psa iz istog legla kao i Brankičin Bucko, a kojeg je trenirao da napada pse.

Napetost u djelu *Junaci prašnjavog tornja* Nade Mihaljević gotovo je stalna. Tajanstveni papirići – poruke, psić pred kućnim vratima, omotnica s kartom, hrast galženjak, figurica lava, telefonski poziv... Sve je to vješti, mali detektiv Pero trebao

povezati i riješiti zamršen slučaj krađe antikviteta. Dinamiku i napetost pojačava pojava likova u priči koji Peri pomažu riješiti slučaj: profesor Zlatko, prijatelj Miro, njegova majka, knjižničarka Euridika, djevojčica Katalena te na koncu policajac Valerij. Paralelno, uz odgonetavanje poruka s papirića, Pero i dječji likovi traže profesora Zlatka koji je misteriozno nestao. Dinamici radnje svakako pridonose i razna mjesta koja je družina trebala posjetiti: samostan u Jastrebarskom, gradska knjižnica, galerija, Stubaki.

Strah u 9. a Stefana Wolfa započinje kada glavni lik i vođa družine Tarzan kasni na početak školskog sata. Na putu zamalo sruši uplakanu učiteljicu – pripravnicu Müller-Borello, zvanu Mübo. Taj nas događaj nikako ne može pripremiti na avanturu koja očekuje članove Tarzanove družbe: razbijene prozore, krađu bicikla, dućan automobilskih guma, bandu koja krađe automobile, mafijaša Borrella, školske nasilnike, bakreni privjesak, otmicu djeteta. Briljantnim akcijama Tarzan, Knedlica, Karl i Gaby pokušavaju raskrinkati članove bande koja radi za Borrella i pomoći Mübo da se suprotstavi nasilnicima u svom razredu, Detlefu Bettgeu i Joachimu Drechselu. Svojim ponašanjem oni potiču cijeli razred na bezobrazno ponašanje. Dinamici doprinosi povezanost likova u dvije paralelne radnje. Naime, dvojca nasilnika rade i za bandu koja krađe. Mafijaš Borrelli je bivši suprug Mübo koji je naredio razbijanje prozora te oteo njihovog sina. Družina pomaže policiji uhvatiti Borrellija, razbija bandu kradljivaca te uspostavlja mir u razredu učiteljice Mübo.

Dječja pustolovina usmjerena je plemenitom cilju, to jest hvatanju prekršitelja zakona (Žeko, 2008: 69). Oni su junaci jer iskazuju u romanima svoje vrijednosti u mišljenju, organizaciji i izvođenju nekog pothvata, odnosno kreću u pustolovine – bilo da je to uloviti lopova, naći izgubljenog prijatelja ili otkriti tajnu (Crnković i Težak, 2002: 28).

Dječji likovi u dječjim kriminalističkim romanima nalaze se u ulozi malih detektiva jer to sami odabiru. Oni se kroz pustolovine mijenjanju, pokazuju svoje sposobnosti, razvijaju vještine i jačaju samopouzdanje. Detektiv Rudi u Kovačevićevoj *Tajni graditelja straha*, riješivši zagonetku, postaje samouvjereniji.

4.5. Jezik i stil

Suvremeni dječji krimić obilježava sažetost naracije u čijem je središtu neka kriminalna radnja ili zločin. Prilagođenost dobi čitatelja ogleda se kroz jasnoću u praćenju postepenog i napetog otkrivanja tragova počinitelja. U svim do sada spomenutim romanima može se uočiti jednostavnost jezika u kojem prevladavaju kratke i lako čitljive rečenice. Iz sljedećih djela: *Duh u močvari* Ante Gardaša, *Tajna Gornjeg grada* Tihomira Horvata, *Tajna graditelja straha* Hrvoja Kovačevića, *Ljubav ili smrt* Ivana Kušana i *Trojica u Trnju* Pavla Pavličića, izdvojiti će se nekoliko primjera posebnosti piščevog rječnika, žargona i humora.

Ivan Kušan je u *Ljubavi i smrti* simulirao autorstvo romana od strane samog glavnog lika, Koka. Tada nas ne iznenađuje značajno zastupljen žargon, svojstven svakodnevnom izričaju djece te dobi. Može ga se pronaći gotovo na svakoj stranici, a ovo su samo neki od primjera: *Kvatrić, faširano, kefa, sfrkati, škvadra, žišku, fornije, fakat*. I mnogi drugi autori koriste žargon da bi se približili svojim čitateljima. Tako u *Tajni graditelja straha* autora Hrvoja Kovačevića nalazimo: „... – Stari i ja spavamo kao topovi, a stara ovih dana pije nekakve tablete.“ (Kovačević, 2004: 18). Žargon uglavnom ima funkciju govorne karakterizacija lika. Takav je primjer, recimo, iz *Tajne Gornjeg grada* Tihomira Horvata: „– Ima tu puno stare krame – dometne Mrvica. – Trebali bute tri kamiona da to otpelate na Hrelić.“ (Horvat, 2008: 15). Dijalozi, dakako, osim u žargonu ili na standardu, mogu biti i na dijalektu. Ovdje će također poslužiti primjer iz Horvatova romana *Tajna Gornjeg grada*: „– Jo', što je lipo!“ (Horvat, 2008: 14).

Iako je krimić u odrasloj književnosti načelno jedan od ozbiljnih žanrova, u dječje krimiće njihovi autori nerijetko unose nenametljiv humor. O važnosti humora u dječjim krimićima piše i Pavao Pavličić. Pavličić ističe da je humor tu da smanji napetost kako bi ona poslije mogla postati još veća. Isto tako, humor čini čitanje ugodnijim.

Neki su detektivi i neki njegovi pomoćnici skloni humoru, pa zato u romanima nalazimo njihove duhovite opaske o drugim likovima, o društvenim odnosima ili o svijetu i životu uopće. Junaci romana uspostavljaju humorističan odnos samo prema sporednim stvarima u priči (i prema sebi, onoliko koliko su neke

od njihovih vlastitih osobina smiješne), a nikako prema samoj istrazi i prema njezinu smislu (Pavličić, 2008: 146-147).

Govoreći o dječjim krimićima, Hranjec navodi da je dječji (suvremeni) književnik shvatio da mladoga čitača neće prigrлити docirajućom knjigom nego onom u kojoj će uživati. To će između ostalog značiti – onom nad kojom će se smijati (Hranjec, 2000: 99-100). U nekim romanima humora ima „na bacanje“ dok se u drugima pojavljuje relativno umjereno, no opet dovoljno.

Roman *Ljubav ili smrt* Ivana Kušana obiluje humorom. To nisu samo žargonski izrazi ili umjereni vulgarizmi, već vrlo često i dosjetke glavnog junaka koje graniče s nonsensom: „Zlatko se posve povukao i čita samo neke tužne knjige. Onu koju sada čita zove se »Jadi mladoga vrtlara«“ (Kušan, 2014: 34), „Mirko Koman je nešto zapisivao u notes, a Reksi je režao, tele paseće“ (Kušan, 2014: 69), „– Ser Vantes kaže da je svaka prava ljubav nesretna – rekao sam hrabro iako nisam nikada čitao »Prohujalo s Viktorom«.“ (Kušan, 2014: 77), „Rekao mi je, na španjolskome, da se taj način zove tele-opatija, a znanost da se zove parna psihologija.“ (Kušan, 2014: 89) te mnoge druge izjave. U djelu *Tajna Gornjeg grada* Tihomira Horvata zamjećuje se i humor roditelja koji graniči s dozom sarkazma: ... – Njegovo veličanstvo princ Mislav izvolijevalo je ustati. Zar tako rano? Tek je osam sati! Majka i ja imamo čast zaželjeti vam dobro jutro! (Horvat, 2008: 8). Humor pak u romanu *Tajna graditelja straha* Hrvoja Kovačevića aludira na zanimanje policajca. Svatko je u svom životu čuo nekoliko viceva ili pošalica na račun policijskog zanimanja, što, dakako, ne mora značiti i njihovo omalovažavanje.

Dječje krimiće uz jednostavnost jezika krasi i sažeti opisi koji su izrazito slikoviti. Autori bogato opisuju prostorije i mjesta koje čitatelju daju privid stvarnosti. Ante Gardaš u romanu *Duh u močvari* donosi: „Blagovaonica bijaše namještena duguljastim hrastovim stolovima postavljenim uza zid, s masivnim klupama sa svake strane stola. Klupe su imale visoke naslone, koji su istodobno služili i kao pregrade između stolova. Na zidovima je bilo mnoštvo slika s motivima iz lova i ribolova. Sa stropa je visio masivan svijećnjak od isprepletene jelenskog rogovlja, kovana željeza i bakra...“ (Gardaš, 2011: 24). Pavličić pak u *Trojici u Trnju* piše: „Ulica je bila tiha, premda dosta široka. Sve su kuće u njoj bile prizemne, i sve su imale male, lijepo uređene vrtove sa salatama i lukom. Ponegdje je raslo

stablo jorgovana. Prozori su bili otvoreni i vidjele su se obične sobe. Djeca su se igrala na ulici.“ (Pavličić, 2002: 28).

U svoju mističnu priču *Tajna graditelja straha* Kovačević je unio elemente fantastike. Osebužno opisuje lika Drageca, pijanca koji radi poslove za Komornika i Gospodara, a maskira se kao misteriozno biće: „... čudovište je imalo duge, oštre, na vrhovima krvave nokte; šešir je zaklanjao šiljaste uši, nadlanice koje su mu izvirivale iz rukava bile su dlakave kao u majmuna, pri hodu se čudno njihao kao da u cipelama nema stopala koja bi mu osiguravala sigurniju ravnotežu.“ (Kovačević, 2004: 154).

Frazemi su zanimljiv i „otkačen“ način izražavanja likova u pojedinim situacijama. U romanu *Tajna Gornjeg grada* nalazimo: „Osvrne se po sobi. Kao da je bomba pala.“ (Horvat, 2008: 8), Hrvoje Kovačević *Tajna graditelja straha*: „... i prebio ga kao vola u kupusu.“ (Kovačević, 2004: 18), „– Vrag će ga znati.“ (Kovačević, 2004: 65), Pavao Pavličić u *Trojica u Trnju*: „... on je gluh kao top.“ (Pavličić, 2002: 17), „– A, vrag bi ga znao...“ (Pavličić, 2002: 22) i „... držite jezik za zubima.“ (Pavličić, 2002: 119).

Suvremeni, ležeran stil ponekad uključuje i poneke posuđenice ili tuđice, osobito anglizme. U romanu *Tajna Gornjeg grada* Horvat se služi anglizmima: „... U svom malom ali brzom svemirskom brodu "Victory"... (Horvat, 2008: 7), „– Hoćeš li "Cornflakes"? – upita.“ (Horvat, 2008: 9), „...Mislav zastane pred akvarijem. Desetak barbusa, nekoliko guppyja i par crnih black-molyja...“ (Horvat, 2008: 12), Čak se i u imenu jednog poglavlja javljaju engleski izrazi - „Batman i Beast Master na općinskom sudu“. Anglizme koristi i Kušan u romanu *Ljubav ili smrt: sestra* (sestra), *okej* (dobro, u redu), *off-side* (sa strane), *swan* (labud).

Iako su vulgarizmi i psovke sastavni dio rječnika odraslih te ih kao takve nalazimo u književnim djelima za odrasle, uključujući i u krimićima, u dječjim krimićima oni gotovo da i nisu prisutni. Sporadično, međutim, nalazimo i takve primjere. Primjerice, u *Tajni graditelja straha* autora Kovačevića nalazimo: „Okolo tebe se događaju sve sama sranja! Bolje je izbjegavati te!“ (Kovačević, 2004: 110), *Ljubav ili smrt* autora Ivana Kušana „... Okolo mene su se cerekale budale.“ (Kušan, 2014: 13).

Zajedničko obilježje autora suvremenih dječjih krimića jest pisanje na

standardnom književnom jeziku, s većim ili manjim uplivom žargona, dijalektizama, tuđica. No, ti se romani razlikuju stilom pisanja, točnije, dozom humora koju koriste, specifičnim autorskim rječnikom, atmosferom i tonom.

5. ZAKLJUČAK

Književniku Edgaru Allanu Poeu možemo zahvaliti za kreiranje novog žanra: kriminalističkog romana – krimića. Njegova su djela kasnije utjecala na mnoge književnike kriminalističkog opusa. Bilo je samo pitanje vremena kada će pisci prepoznati trenutak i napisati dječji krimić. U okviru njemačke dječje književnosti takvim se autorom, smatra Erich Kästner koji je svojim djelima utjecao na mnoge druge, poput Thomasa Brezine, Joachim Friedricha i Stefana Wolfa.

S vremenom, javljaju se i predstavnici krimića u hrvatskoj dječjoj književnosti, Ivan Kušan i Milivoj Matošec. Nesumnjivo je da se njihov utjecaj širi i na današnje književnike, primjerice, na Pavla Pavličića, Nadu Mihaljević, Hrvoja Kovačevića ili Tihomira Horvata. Oni su predstavili kolektivni lik, dječju detektivsku družinu kao glavnog pokretača radnje gdje je naglašena prednost složenog djelovanja u družini. U detektivsku su družinu uveli ženske likove koji zajedno s dječacima uranjaju u detektivsku pustolovinu. Realističnom fabulom prikazali su odnose između djece, njihov način međusobnog sporazumijevanja te odnos s odraslima.

Svaki kriminalistički roman mora biti uvjerljiv, napet, mora upućivati na točne tragove zločina i rasvijetliti poveznicu s prijašnjim događajima koji su prethodili slučaju. Specifičnost dječjih suvremenih krimića je veličina zločina i detektivska uloga djece. Zapleti, odnosno kriminalna radnja dječjih krimića većinom su potraga za blagom ili hvatanje zločinaca u pljački, a ne stravična ubojstva ili slična teška i krvoločna kriminalna djela.

Kada je riječ suvremenim dječjim krimićima, njihovo je temeljno obilježje da se u njima djeca pojavljuju kao protagonisti u ulozi detektiva, prema vlastitom odabiru i odluci. Kod dječjih krimića vrlo važan segment je dječja igra. Djeca se igraju detektiva dok rješavaju zagonetku, igrom istražuju tragove zločina, stvaraju hipoteze, sve dok ne riješe zagonetku. Od igre u dječjem kriminalističkom romanu zapravo sve i počinje. Dječji likovi „igraju se“ odraslih na specifičan način. Oni djeluju kao družina u kojoj vrijede zasebna pravila. Njihov uspjeh u postizanju plemenitog cilja rezultat je razgovora, radoznalosti, logičkog zaključivanja, domišljatosti, mašte i želje za pustolovinama. Svatko je, unutar takve družine,

redovito specifičan po nečemu. Svatko ima priliku iskazati se sa svojim vještinama i sposobnostima, ali i osobinama. Kod nekih romana i likova to je izraženo više, a kod nekih manje. Djeca sama donose odluke u kojoj mjeri i kada će prihvatiti pomoć odraslih. Također, djeca kao detektivi uglavnom su skromni i za svoje hrabre pothvate ne očekuju nagrade.

Djela suvremenih dječjih krimića autora iz različitih nacionalnih književnosti imaju, uz pojedinačna, zajednička obilježja jezika i stila. Uočavaju se kratke i lako čitljive rečenice te dominantna i funkcionalna uporaba standardnog književnog jezika. Dakako, svaki roman ujedno je i pokazatelj određenog individualnoga stila koji se očituje, primjerice, kroz način uporabe i/ili doziranje humora, specifičan vokabular u prezentiranju pojedinih karaktera i slično.

Moguće je pretpostaviti da je riječ o žanru koji će i dalje pobuđivati spisateljsku i čitateljsku pozornost, možda upravo iz razloga koji navodi Mandić – jer je riječ o svojevrsnoj „igri ogledala koja se proteže u beskraj, a očarava svakoga koji voli mućnuti glavom“ (Mandić, 2015: 16). Upravo potonje, poticanje na razmišljanje i logičko povezivanje, ključno je obilježje i glavni adut krimića.

LITERATURA

Primarna:

1. Brezina, T. (1998). *Ronioci iz magle*. Split: Marjan knjiga d.o.o.
2. Friedrich, J. (2004). *4 ½ prijatelja*. Zagreb: Znanje.
3. Gardaš, A. (2011). *Duh u močvari*. Zagreb: Alfa.
4. Gardaš, A. (2006). *Miron u škripcu*. Zagreb: Alfa.
5. Gluščević, M. (1995). *Neman u gradskom parku*. Zagreb: Mosta.
6. Horvat, T. (2008). *Tajna Gornjeg grada*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o.
7. Kovačević, H. (2008). *Tajna crne kutije*. Zagreb: Znanje.
8. Kovačević, H. (2004). *Tajna graditelja straha*. Zagreb: Znanje.
9. Krilić, Z. (2005.) *Zagonetno pismo*. Zagreb: Alfa.
10. Kušan, I. (2014). *Ljubav ili smrt*. Zagreb: Znanje.
11. Mihaljević, N. (2008). *Junaci prašnjavog tornja*. Zagreb: Znanje.
12. Pavličić, P. (2002). *Trojica u Trnju*. Zagreb: Znanje.
13. Wolf, S. (2000). *Strah u 9.a*. Split: Knjigotisak.

Sekundarna:

1. Brešić, V. (1994). *Novija hrvatska književnost. Rasprave i članci*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
2. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
3. Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*. Zagreb: DiVič.
4. Fumić, M. (2015). Kneginja iz Petrinjske ulice – prvi kriminalistički roman. *Jat* vol. 1, br. 2. 170-183 Na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204303 (pristupljeno: 1. rujna, 2018.).
5. Hranjec, S. (2004). *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Hranjec, S. (2000). *Smijeh dječje hrvatske književnosti*. Varaždinske toplice: Tonimir.
7. Koruga, D. (2005). Kriminalistički roman. *Drvo znanja*, vol. 9, br. 85. 54-59.

8. *Kriminalistički roman (detektivski roman, roman detekcije)*. Juričić, A. Hrvatska književna enciklopedija. Skupina autora (2010). UR: Velimir Visković. Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ Sv. 2 GI-Ma.
9. Lasić, S. (1973). *Poetika kriminalističkog romana. Pokušaj strukturalne analize*. Zagreb: Liber.
10. Mahmutović, A. (2013). Značaj igre u socijalizaciji djece predškolskog uzrasta. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu* vol. 8, br. 18 21-33.
Na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=169149 (pristupljeno: 14. rujna, 2018.).
11. Majhut, B. (2005). *Pustolov, siroče i dječja družba: hrvatski dječji roman do 1945*. Zagreb: FF press.
12. Mandić, I. (2015). *Principi krimića: Konture jednog trivijalnog žanra*. Zagreb: V.B.Z. d.o.o.
13. Mrakužić, Z. (2010). *Književnost eskapizma. Studije o žanrovskoj književnosti*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
14. Pavličić, P. (2008). *Sve što znam o krimiću*. Zagreb: Ex libris.
15. Solar, M. (1995). *Laka i teška književnost. Predavanja o postmodernizmu i trivijalnoj književnosti*. Zagreb: Matica hrvatska.
16. Solar, M. (1997). *Suvremena svjetska književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
17. Solar, M. (2007). *Književni leksikon. Pisci. Djela. Pojmovi*. Zagreb: Matica hrvatska.
18. Sušanjski, D. (2009). Sherlock Holmes. *Velika Britanija net. : All Things British* Na: <http://www.velikabritanija.net/2009/12/27/sherlock-holmes-the-movie/> (pristupljeno: 6. rujna, 2018.).
19. Špoljarić, K. (2012). *Likovi detektiva u romanima Agathe Christie (usporedba Herculea Poirota i Miss Marple)*. Završni rad. Osijek Na: <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:1693/preview> (pristupljeno: 6. rujna, 2018.).
20. Zalar, I. (1983). *Dječji roman u hrvatskoj književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
21. Zima, D. (2011). *Kraći ljudi: povijest dječjeg lika u hrvatskom dječjem romanu*. Zagreb: Školska knjiga.

22. Žeko, K. (2008). Pustolovni dječji roman. *Život i škola* vol. 54, br. 19. 65-78.

Na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=37914

(pristupljeno: 25. srpnja, 2018.).

Životopis

Nika Milolaža, rođena je u Rijeci 24. siječnja 1992. Do 14. godine živi u Opatiji. Upisuje se u Osnovnu školu „Rikard Katalinić Jeretov“ koju polazi do završetka 7. razreda. 2005. godine seli u grad Varaždin i u II. Osnovnoj školi Varaždin polazi i završava 8. razred. 2006./2007. školske godine upisuje srednju Poljoprivrednu i veterinarsku školu Arboretum Opeka Vinica, smjer veterinarski tehničar. 2013. godine upisuje se na Učiteljski fakultet – Odsjek u Čakovcu, Sveučilišta u Zagrebu, smjer studij razredne nastave, modul odgojne znanosti.

Tijekom petogodišnjeg studiranja u sklopu stručno-pedagoške prakse u Osnovnoj školi „Franjo Serta Bednja“ uz obavezne zadatke pomaže kao koreograf plesnoj grupi učenica od 1. do 4. razreda.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Nika Milolaža, izjavljujem da sam ovaj diplomski rad na temu *Suvremeni dječji krimić* izradila samostalno uz vlastito znanje, pomoć stručne literature i uz mentorstvo izv. prof. dr. sc. Andrijane Kos-Lajtman.

Potpis:
